

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет міжнародної економіки

ЗБІРНИК НАУКОВИХ РОБІТ

**ЗА ПІДСУМКАМИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, МАЙБУТНЄ

ВИПУСК 9

Одеса, 9 квітня 2019 року

ПРОБЛЕМИ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СТРАТЕГІЇ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді. З поняттям «бідність» стикалась кожна країна протягом свого існування, однак шляхи подолання змогли знайти не всі. Питання бідності населення має вагоме значення для розвитку України, адже важко забезпечити достатній рівень доходів населення при перехідній економіці. З кожним днем поширюється нерівність заробітної плати серед населення та відбувається маргіналізація суспільства, що приводить до розшарування населення на класи.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питання бідності залишається актуальним повсякчас, так як кількість населення, яке відноситься до класу «бідні» з кожним роком збільшується. Свої праці даній теми присвятили такі вчені: Е.Лібанова, В.Онікієнко, А. Колот, В. Мандибура, Н. Холод, М. Міщенко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Багато досліджень проблеми бідності було проведено вітчизняними науковцями та на даний час проблема залишається відкритою та потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Дослідження проблем бідності населення України зумовлює постановку наступних завдань: дослідити поняття «бідність» в сучасній науці; визначити ознаки, за якими можна розрізнити верстви населення; проаналізувати основні показники бідності ; запропонувати оптимальні механізми подолання цього явища в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно основного закону нашої держави - Конституції України, кожен громадянин нашої країни має право на середній життєвий рівень для себе та своєї сім'ї. Тобто, трактуючи

це визначення, дійдемо до висновку, що людина лише має право, але держава не зобов'язана забезпечити його в цьому. В Указі Президента України від 15 серпня 2001 р. бідність визначається *"як неможливість у наслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу"*. Це означає, що бідність ідентифікується не тільки із забезпеченням фізичних умов життя (прийнятне житло, харчування, одяг, здоров'я), але й з можливістю жити, споживати і брати участь у суспільному житті на рівні, який відповідає найбільш поширеним якісним вимогам суспільства, що в свою чергу поглиблює дане поняття.

При дослідженні бідного населення, необхідно насамперед виокремити ознаки, які б його характеризували, та відповідно до яких можна розрізнити верстви населення. До основних ознак бідності можна віднести:

- відсутність роботи як джерела існування сім'ї працівника;
- відсутність належних умов життя;
- низьку якість харчування й високий відсоток витрат доходів сімей на харчування;
- неможливість користування платними медичними та освітніми послугами;
- низька професійно-освітня підготовка;
- коротка тривалість життя.

Особливістю бідності в Україні є те, що наявність роботи у людини не забезпечує гідного рівня життя та доходу. Це пов'язано з великим розривом в розмірі заробітних плат населення та відповідно їх можливостей. Окрім грошової винагороди за працю виділяють й інші причини бідності:

- низький рівень соціальних виплат, що є результатом низьких заробітків, а отже - відрахувань до відповідних бюджетів і фондів;
- соціальні допомоги та інші трансферти становлять досить значну частину витрат бюджету, що свідчить про зростання економічного навантаження на працююче населення;

- нівелювання ролі заробітної плати як джерела доходів;
- активніший ріст інфляції в порівнянні з реальними доходами населення;
- перенасичення ринку праці однорідними професіями;
- скорочення робочих місць;
- в сільському господарстві розорення, розпад більшості підприємств;
- невідповідність ціни і вартості робочої сили працівників.

Раз на два роки Держстат проводить дослідження домогосподарств, спрямоване на вивчення їх сприйняття власної бідності. Соціологи в цьому випадку говорять про депривацію, під якою розуміється скорочення або повне позбавлення можливості задовольняти потреби людини – психофізіологічні або соціальні. Так, згідно даних досліджень не менш 95% опитаних восени 2017 року вважали ознаками бідності відсутність таких можливостей:

- не відмовляти собі в найнеобхідніших недорогих продуктах харчування;
- оновити верхній одяг і взуття для холодної пори року для дорослих один раз на 5 років, придбати при необхідності новий одяг і взуття для дітей;
- мати житло в нормальному стані, водопровід, ванну або душ, збільшити наявну житлову площу, яка не перевищує 5 кв. м на людину, своєчасно оплачувати рахунки за житло і послуги, підтримувати досить теплу температуру в своїх оселях протягом опалювального сезону;
- забезпечити особам, що входять до складу домогосподарства, отримання професійної освіти;
- хоча б через день споживати страви з м'ясом, курятиною, рибою (або їх вегетаріанським еквівалентом);
- купити телевізор, холодильник, пральну машину або телефон (в тому числі мобільний);
- оплачувати послуги лікаря (крім стоматолога) і призначені ним

обстеження і процедури, життєво необхідну хірургічну операцію або лікування в стаціонарі, купувати ліки, призначені лікарем;

- дозволити собі несподівані необхідні витрати за рахунок власних ресурсів.

Найпоширенішими нестатками (фінансовими обмеженнями) у всіх групах населення були (рис.1):

Рис. 1. Найпоширеніші нестатки населення [1]

За даними досліджень, можна побачити, що через низький рівень доходів, населення не може забезпечити себе усіма необхідними послугами. Особливо шкода, що до цього списку потрапила охорона здоров'я та медицина.

За даними досліджень, можна побачити, що через низький рівень доходів, населення не може забезпечити себе усіма необхідними послугами.

Особливо шкода, що до цього списку потрапила охорона здоров'я та медицина.

Необхідно зазначити, що на державному рівні проблема бідності стояла з початку отримання незалежності Україною. Але офіційно бідність була визнана у 2001 р. у «Стратегії подолання бідності» [2].

Питання подолання бідності у світі залишається першочерговим і регламентуються Європейською соціальною хартією, а також Цілями сталого розвитку, що схвалені на Саміті ООН на період з 2015 до 2030 року. Тому відповідно до цього Кабінет Міністрів України своїм Розпорядженням від 10.03.2016 р. № 161-р схвалив «Стратегію подолання бідності», якою визначено механізми запобігання бідності та основні завдання з вирішення цієї проблеми на період до 2020 року на виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на 2014–2017 роки [4].

У новій Стратегії подолання бідності закладено додаткові механізми та заходи для зменшення масштабів бідності, запобігання її поширення, удосконалення методології оцінювання та моніторингу. Реалізація Стратегії має відбуватися за такими чотирма основними напрямками:

- 1) розширення доступу до продуктивної зайнятості, сприяння зростанню доходів населення від зайнятості та виплат у системі державного соціального страхування для забезпечення умов гідної праці;

- 2) забезпечення доступу населення до послуг соціальної сфери незалежно від місця проживання, мінімізація ризиків соціального відчуження сільського населення;

- 3) мінімізація ризиків бідності та соціального відчуження найбільш вразливих категорій населення;

- 4) запобігання бідності та соціальному відчуженню серед внутрішньо переміщених осіб [2].

Досягнення цілей та реалізація Стратегії має ґрунтуватися на дотриманні принципів соціальної справедливості у розподілі суспільного

багатства; проведення структурних економічних реформ завдяки ефективній структурній перебудові економіки; модернізації підприємств, інноваційного розвитку виробництв. Прийнята стратегія дуже містка і включає багато різних напрямків діяльності, тому потребує розроблення чітких механізмів реалізації та контролю за її виконанням (табл.1).

Таблиця 1

Прогнозні показники реалізації Стратегії [3]

Показники	2018 рік	2020 рік
Рівень бідності за абсолютним критерієм для порівняння з міжнародними показниками (за методологією Світового банку), %	0,8	0,5
Рівень бідності за відносним критерієм (60 % медіанного рівня середньодушових еквівалентних доходів з використанням шкали еквівалентності Європейського Союзу:1,0; 0,5; 0,3), %	6,6	6,5
Рівень бідності за абсолютним критерієм (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), %	23	15
у тому числі серед працюючих осіб, %	17	11
Рівень безробіття населення у віці 15–70 років за методологією МОТ, % економічно-активного населення відповідного віку	9,2	9
Частка коштів (без урахування житлової субсидії), що доходять до 30 % найбіднішого населення у результаті виконання програм державної соціальної допомоги, %	43	47
Частка бідного населення (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), охопленого програмами соціальної підтримки (соціальні пільги, житлові субсидії, допомога на дітей, допомога малозабезпеченим сім'ям та інші види соціальної допомоги), %	61	65

Бідність в Україні є комплексною проблемою, породженою політичними й економічними чинниками. Серед механізмів подолання бідності в Україні мають бути пріоритетними напрямки, що поєднують активну політику зайнятості та справедливу політику соціального захисту.

Нова економічна політика потребує значних інвестицій для розробки і впровадження інновацій, що обумовить розширення виробництва, зниження питомої ваги витрат на його додаткові фактори, підвищення зайнятості та продуктивності праці, збільшення реальних заробітних плат, розвитку якості

робочої сили, підвищення конкурентоспроможності, зростання споживацького попиту та обсягу заощаджень населення.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже методи подолання бідності є недостатньо ефективним, і тому вирішення проблеми в Україні потребує розробки системи комплексних науково – обґрунтованих і більш дієвих заходів, які повинні враховувати причини виникнення, специфіку та особливості формування і поширення бідності. Такими засобами подолання бідності має бути нова, удосконалена Стратегія подолання бідності та механізми її реалізації.

Література:

1. Черенько Л.М., Нові форми бідності в Україні: основні прояви та оцінка масштабів явища. Демографія та соціальна економіка.-2015.- № 1 (23).
2. Світлана Задорожна. Стратегії подолання бідності в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління - №3(7).- 2016.
3. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії подолання бідності» від 16 березня 2016 р. № 161-р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd>.
4. Про схвалення Стратегії подолання бідності [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 р. № 161-р. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd>.
5. Задорожна С.М., Інституційні механізми подолання бідності в Україні. Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. – 2016.- № 2 (2).
6. Збрицька Т.П., Марчак О.М. ПРОБЛЕМИ МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ НА РИНКУ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. Міжнародна наукова конференція Чи втрачене покоління? Дилеми молоді на початку ХХІ ст. Розділ «Молодіжна політика: проблеми та перспективи./збірник наукових праць. Випуск 5. Драгобич-Перемишль. Швидкодрук., 2014. – 480 с. (С. 391-398).
7. Вітковська Катерина. Проблемні питання оцінки рівня бідності населення. -12.02.2014. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi>